

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

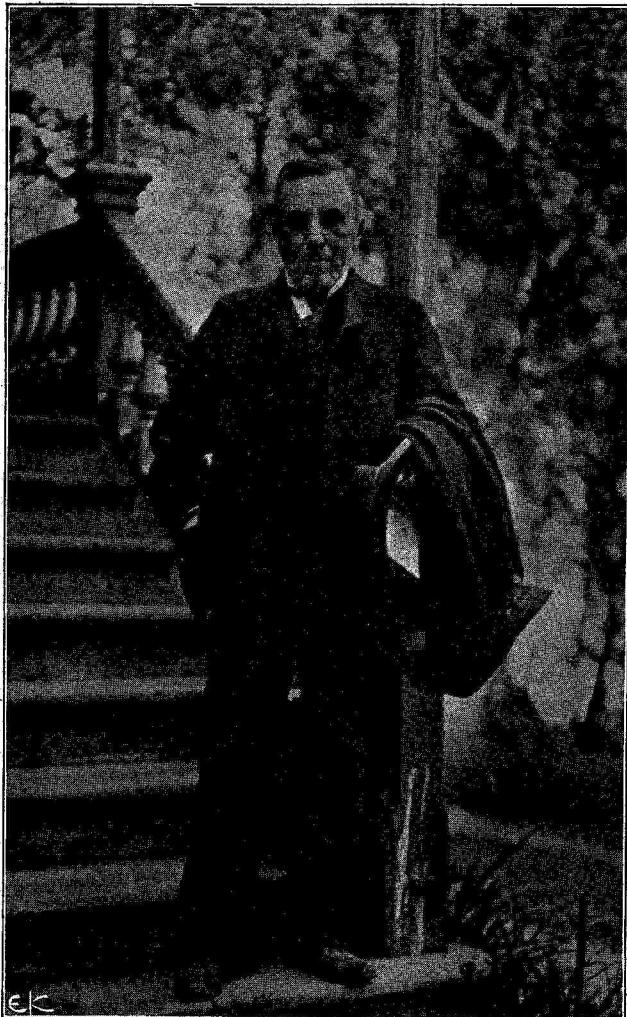

Η δρασίς του είς τὰ νεοελληνικὰ γράμματα ούτε συγχής είναι, ούτε πολυσχιδής. Είχε κάποιον διλεπαντισμὸν εἰς τὸ συγγράφειν. Δὲν ἔθιξεν ἑαυτὸν νὰ γράφῃ, ὅπως σύμβανει σήμερον εἰς τὴν φιλολογίαν μας, ἡτίς εἶναι δημοσιογραφικὴ μᾶλλον φιλολογία, ἀλλὰ πάντοτε τὸν ὄθει ἡ ἔμφυτος καὶ φιλόκληος ἐπιθυμία νὰ φρνῇ ἐπωφελής καμμίχ ἐπιπόλαιος φιλοδοξία Θὰ ὑπῆρχε πάντοτε ἐν ἑαυτῷ κάποιος ἐσωτερικὸς λόγος. Δι' αὐτὸ τὰ ἥρα του ἀφ' ὅτου ἤρχισε, μαθητής ἀκόμη, νὰ γράφῃ στίχους μέχρι τοῦ θανάτου του, ὅτε ἀκμακοτάτην ἐτήρει τὴν δύναμιν τοῦ σκέπτεσθαι, συγκεντρώνται μόνιν εἰς ἕν τόμους, ἐκτὸς τῶν μεταφράσεων.

Ο Βικέλας ἦτο εύρυμαθής. Ήσχολήθη εἰς τὴν μελέτην τῶν ἔντονων φιλολογιῶν; ὀσάκις αἱ τραπεζιτικαὶ του ἀσχολίαι τῷ ἐπέτρεπον, ζῶν δὲ εἰς μεγαλοπόλεις, οἷον τὸ Λογδένιον καὶ τὰ Παρίσια—ὅπως τὰ ἔγραφεν—ὐλικῶς δὲ ἀνεξάρτητος, ἡδυνήθη ἀέτως ν' ἀσχοληθῇ εἰς φιλολογικὰς μελέτας. Η ἔργασία του φέρει τὸν τύπον τῆς ὅλης ζωῆς του. "Ηρεμος, γαληνιαῖς, ψύχραιμος. Καμμία ἐπαναστατικὴ ὄρμη εἴτε εἰς τὰς ἴδεας, εἴτε εἰς τὴν γλωσσικὴν μορφήν. Τὸ ὄνομά του διὰ τοῦτο ἐν τῇ φιλολογίᾳ μας ἔμεινεν ἀπρόσθλητον. Αὔστηρὸς εἰς τὰς κρίσεις του,

ἀλλὰ μὲ κάποιον προστατευτικὸν ύφος καὶ συμβουλευτικὸν κύρος.

Η χαρεκακία καὶ ἡ τυφλὴ προκατάληψις ἥσαν ξέναι δι' αὐτὸν ἰδιότητες. "Οπως μέ τὴν σοβαράν, ὡς Ἀγγλου πατρικίου μορφήν, οὕτω καὶ μὲ τὸ σοβαρὸν συγγραφικὸν ὄφος ἐπιβάλλετο εἰς τὴν κοινὴν ἐκτίμησιν. Εἰς τὴν ἀναπτυχθεῖσαν ἀμιλλαν πρὸς εἰσδοχὴν τοῦ νεωτεριστικοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς νοσηροῦ πνευματικοῦ ὄργασμοῦ ἔμεινεν ἀπαθής. Μὲ τὸ παλαιὸν ὄφος, μὲ τὴν ἀπλῆν, ἀλλὰ καθαρὰν γλῶσσαν ἔγραφε, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ λιποτακτήσῃ ἀπὸ τὰς ἡρέμους καὶ ἡθικάς, ὡς ἡ ζωὴ του, ἀρχὰς καὶ παραδόσεις, ἔμεινεν ὁ αὐτός, ἀντιπρόσωπος τῆς ἐποχῆς, καθ' ἧν ἐγεννήθη η θη καὶ ἔζησεν. Ο Βικέλας δὲν ἀνεμίζει θεωρητικῶς εἰς τους περὶ γλωσσῆς Ομηρικοὺς ἀγῶνας. Απὸ χριστικῆς συμβίβαστικός, οὕτε εἰς τὸν ἀρχαῖσμὸν προσεκολλήθη, οὕτε τὸν γυδαῖσμὸν ἡγεμόνη. Ήσχολήθη τὴν μέσην ὁδὸν, ἀποφυγῶν τὰς ἐκατέρωθεν ὑπερβολὰς καὶ πιστεύων εἰς τὴν ἀληθῆ πάντοτε ὄσον καὶ εὑφυα παρομοίωσίν του, διὰ τὸ γλωσσικὸν. Λήτημα ὅμοιαζει μὲ ἔκχρεμές ώρολογίου, ὅπερ ταλαντεύεται, μέχρις οὐ ὁ νύμος τῆς φυσικῆς βαρύτητος τὸ ἐπαναφέρει εἰς τὴν φυσικήν του θεσιν.

ΕΚ

Δημ. Βικέλας

δώκει μελέτην περὶ Βυζαντινῶν.

Ασχοληθεὶς εἰς μελέτας εὑρείας τῆς Βυζαντινῆς ιστορίας, ἀπεκρυστάλλωσε τὰ συμπεράσματά του, γενόμενος ὑπεραπολογητὴς πειστικὸς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, ἡτίς καίτοι μὲ μελανὰ χρώματα χαρακτηρίζεται ὑπὸ τῶν ἔντονων συγγραφέων, διετήρησεν ἐν τούτοις τὸν πολιτι-

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

σμὸν κατὰ τὸν Μεσαίωνα. 'Αλλὰ καὶ τὰς ιστορικὰς μελέτας οὐχ' ἡττον ἀφῆκεν, ἵνα ἐπιδοθῇ εἰς τὸ διήγημα. Ό «Λουκῆς Λάρας» εἶναι τὸ μοναδικὸν 'Ελληνικὸν μυθιστόρημα, εἰς τὸ δόποιον ἐνετρύφη σαν χιλιάδες ἑφθιῶν ψυχαῖ. Μετὰ τοῦ ἀλησμονῆτου «Γεροστάθη», ἀποτελεῖ τὴν δυάδα τῶν κατ' ἔξοχὴν μορφωτικῶν βιβλίων παρ' ἡμῖν. 'Επηκολούθησεν ἡ ἔκδοσις τῶν «Διηγημάτων», τὰ δόποια ἐγένοντο γνωστὰ ἐν Εὐρώπῃ διὰ μεταφράσεων, τὰ περιεκόσμησαν δὲ μὲν δόκιμα σχεδιαγραφήματα οἱ διαπρεπέστεροι τῶν 'Ελλήνων καλλιτεχνῶν. Τὰ διηγήματα τοῦ Βικέλα ἔχουν τὸ προσδόν τῆς ἀφηγηματικότητος, καίτοι ἐνιαχοῦ ἀποδαίνει αὐτῇ πλέον τοῦ δέοντος λεπτολόγους. 'Εχουν τὸ χαρισματικής παρατηρήσεως, ἀναμίκτου μετ' ἐλαφρᾶς εἰρωνείας. Τὸ υφός των ἀπέριττον ἐνυπάρχει κάποιας ἀφομοίωσις μὲν τὴν πρὸ τεσσαρακονταετίας ἐποχήν, εἰς ἥν ἀναφέρονται. Εἰς ὅμοιον υφός ἔγραψαν τὰ διηγήματά των καὶ ὁ Αλ. Ραγκαβῆς καὶ ὁ 'Αγγ. Βλάχος ἀλλ' ἂν τοῦ πρώτου εἴναι εὐφύεστερα καὶ τοῦ δευτέρου ἐντονώτερα, τοῦ Βικέλα εἴναι κομφότερα. 'Ο ἀναγινώσκων τὴν «Ασχημη ἀδελφήν» μεταφέρεται εἰς τὴν γενέτειραν τοῦ συγγραφέως νῆστον καὶ βλέπει ν' ἀναζοῦν τὰ ἐπαρχιακὰ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἥθη καὶ οἱ φαιδροὶ τύποι. 'Ο «Παπᾶς Νάρκισσος» εἶναι τὸ ὠραίοτερον διηγήματος. 'Ο «Φίλιππος Μάρθας» δεικνύει τάσιν τινὰ φιλοσοφικῆς σκέψεως, ψυχολογικῆς μελέτης. 'Αλλ' ὁ συγγραφεὺς φαίνεται πολὺ ἐπιφυλακτικός. Διήγημα ἔχον ὡς θέμα ἓνα μογομανῆ, ἐὰν ἐγράφετο σήμερον, θὰ ἐγράφετο ἐντελῶς διαφορετικά: διοιδάζει τὰ διηγήματα τῆς παρελθούσης γενεᾶς, τὰ δόποια ἥσαν κάπως ψυχρά, δίχως ἔξαρσεις, δίχως σκέψεις, δίχως ψυχολογίαν. Ή τὸ «Ἀνάμνησις» εἶναι μία συγκινητικὴ ταξιδιωτικὴ ιστορία, τὸ δὲ «Διατὶ ἔμεινα δικηγόρος» μία ωραία ἀφήγησις πολεμικοῦ ἐπεισοδίου τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως.

Ο Βικέλας ἐν τῇ ἔξην διαμένων πολλάκις ώμιλησε. Τὰς Διαλέξεις του ἔξέδωκεν εἰς ἔνα τόμον μαζῆ μὲν τὰς 'Ανχυρήσεις του. Αἱ πρῶται διαφωτιστικαὶ, ἀποβλέπουσι εἰς ἐπίρρωσιν τῆς Ἐθνικῆς ἰδέας καὶ ἔνθητος. Αἱ δεύτεραι ἔχουν προσωπικὸν χαρακτῆρα, συνδεόμεναι πρὸς φωτεινὰ σημεῖα τοῦ βίου του: ἐντυπώσεις ταξιδίων ἢ τιμητικαὶ σκιαγραφίαι ἐπιφανῶν φύλων του καὶ φιλελήσιων, οἷοι ὁ μαρχήσιος Σαΐντ-Ιλαίρ, ὁ 'Εγγερος, ὁ Βάγνερ, ὁ Φρήμαγ, ὁ 'Ειχτάλ.

★

Ως μεταρραστής ὁ Βικέλας ἔδειξε ζηλευτὴν ικανότητα, ὅπερ ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς προκειμένου περὶ μεταφραστοῦ του Σαΐζηρο. Πέντε ἔργα τοῦ δικιονού Αγγλου τραγικοῦ ἐκ τοῦ πρωτοτύπου μετέγλωττισεν ἐμμέτρως, ὑπερνικήσας πλείστας ὅσας δυσχερείας. Εἰς γλώσσαν ὄμαλήν, ἀρμοίζομέ-

νην ἔκαστοτε πρὸς τὰ δρῶντα πρόσωπα ἀπέδωκε μετά τινος μὲν ἐλευθερίας, ἀλλὰ μὲ πολλὴν ἔκφρασιν τὰς Σαΐζηρείους ἰδέας. Αἱ μετέπειτα μεταφράσεις τοῦ Δαμιαράλη καὶ τοῦ Βλάχου κρίνονται ὡς πιστότεραι, ἀλλ' ὁ Βικέλας μεταφράζων δὲν ἐσκόπει νὰ σχολιάσῃ τὸν τραγικόν, ἀλλὰ νὰ μεταδώῃ τὴν ψυχὴν ἀυτοῦ. Καὶ τοῦ «Μεγάλου Γαλεότου» τοῦ 'Εστεγαράρη ἡ μετάφρασις δὲν εἶναι ἐστερημένη ἐπιτυχοῦς ἐρμηνείας.

*

Τὸ φιλολογικὸν ἐν γένει ἔργον τοῦ Βικέλα δὲν δύναται νὰ κριθῇ ἐν συντόμῳ γενερολογίᾳ: Ο' ἀπαγχολήση ἐπ' ἀρκετὸν τὸν μέλλοντα νὰ γράψῃ περὶ τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας.

'Απὸ δεκαπενταετίας ἔπαισε νὰ γράψῃ, σχεδόντι ἐκουράσθη τὸ ἀνθηρὸν πάντοτε πνεῦμα του, ἀλλὰ διότι ἔστρεψε τὴν προσοχήν πρὸς κοινωφελῆ ίδρυματα. 'Ιδρυσε τὸν «Σύλλογον τῶν Ὡφελίμων βιβλίων», ὃν ἡθικῶς καὶ υλικῶς ἐδιοήθησε καὶ δστις ἐρριζώθη εἰς τὴν Ἐλληνικὴν ψυχὴν, διαμορφώνων τὰς ἀστικὰς καὶ λαϊκὰς τάξεις. 'Ο Οίκος τῶν τυφλῶν, τὸ Παιδαγωγικὸν μουσεῖον, ἡ Σχοπευτικὴ σχολή, τὸ Στρατιωτικὸν γυμναστήριον, ἡ 'Επαγγελματικὴ σχολὴ, ἀποτελοῦν τὴν πλειάδα τῶν ἔργων του, κατὰ τὴν πρεσβυτικὴν ἡλικίαν, ἔργων τὰ ὅποια ἐν τῷ μέλλοντι σπουδαίων θ' ἀσκήσωσιν ἐπιδρασιν εἰς τὴν παρ' ἡμῖν 'Εκπαιδευτικήν, Στρατιωτικὴν καὶ 'Επαγγελματικὴν πρόσδον.

Τὸ δόνομα τοῦ Βικέλα θὰ ἔχῃ διπλῆν ζωήν. Θὰ ζῇ ἐπὶ μακρὰ ἐτη εἰς τὰς σελίδας τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, θὰ ζῇ καὶ εἰς τὴν εὐπλαστὸν καρδίαν τῶν γένων, δοσοὶ θὰ ἐκπαιδεύωνται εἰς τὰ ίδρυματα, ἀτινα ἐκείνου ὃ γοῦς ἐνεμελίωσε μὲ μίαν ἀκλόνητον πίστιν εἰς μέλλον αἰσιώτερον.

*

Οι ἀνθρωποί τῶν γραμμάτων πενθοῦν, στερηθέντες μιὰς σεμνῆς κορυφῆς, η δὲ 'Αθηναϊκὴ κοινωνία θλίβεται ἀποχωρισθεῖσα ἐνὸς ἐκλεκτοῦ μέλλοντος αὐτῆς, ἀντιπροσώπου τῆς ἀριστοκρατίας τοῦ πνεύματος, τῆς κατ' ἔξοχὴν ἀληθοῦς ἀριστοκρατίας. Μὲ τὸν θάνατον ταῦ Βικέλα ἐκλείπει εἰς τύπος εὐγενοῦς ἀνδρός, εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα τοῦ ὅποιου ἐπήνηθη η γγησιωτέρα 'Αττικὴ χάρις.

Τὸ τελευταῖον καὶ ωραιότερόν του ποίημα ἐμπνευσμένον ἀπὸ ἀγάπην πρὸς τὸ Καλόν, εἶναι ἡ διαθήκη του. 'Η στοργὴ περιβάλλει μὲ τὰς τελευταῖς ἀναλαμπὰς τῆς ωραίας καὶ αἰσιοδόξου ζωῆς του καὶ ἐξαφαλίει τὸ ἰδανικόν του: τὸν Σύλλογον τῶν Ὡφελίμων βιβλίων. Η τελευταῖα του θέλησις στεγάζει ὡς τηλαυγές ἀέτωμα τὸ πγευματικόν του ἔργον.

Δ. Ι. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

